якнайбільше – емоційна конотація в цих одиницях вже «стерлася», бо саме явище Євро інтеграції вже не таке актуальне порівняно з глобалізацією. З іншого боку меншу кількість одиниць з семою «Євроінтеграція» можна пояснити тим, що вона є лише часткою процесу глобалізації.

Досить чітко прослідковується емоційно-екзистенційна категорія «**страх**»**.** Насамперед цей страх пов`язан звичайно із глобальним тероризмом**.** Це явище знайшло своє відтворення в основному у бінарних сполученнях. В одиниці global terrorism та її варіанті international terrorism сема «глобалізації» виражена експліцитно у прикметнику, а сема «страху» передана імпліцитно за допомогою асоціацій, що виникають від іменника terrorism.

Бінарні сполучення global tensions та global threats, що побудовані за принципом «*прикметник global + іменник, що позначає негативний стан*», також свідчать про те, що проблеми, викликані таким макро-економічним чинником як глобалізація також матимуть глобальний характер та передають емоцію апокаліптичного екзистенційного страху.

Неологізми, що називають мови-гібриди, нові економічні зони та Інтернет-жаргони, стали дуже важливим джерелом поповнювання емотивно-оціночної складової даного концепту. На прикладі мовних інновацій *Chindia, Denglish, Internetese* передається конотація «спотворення», «спаполюження» англійської мови.

Отже, валоративно-образна складова концепту «глобалізація» знаходиться у стадії формування. Але деякі тенденції вже можна виділити. А саме в концептуальній дихотомій «за-проти» на даному етапі превалюючою є «проти», в дихотомії «конвергенція-дивергенція територій, мов, культур, етносів та ін.» переважає «конвергенція», що у вербальному плані призводить до використання великої кількості одиниць, що позначають протест, недовіру, як реакцію на велику кількість об'єднань. Щодо образів, спричинених глобалізацією, це «американізація», «європеїзація», «гібридизація» та «екзистенційний страх».

Література

Балюта Е. Нові «екологічні» слова-композити англійської мови. – «Нова філологія» Вип. 31. – Запоріжжя: Запорізький національний університет. – 2009. – 10-14. *Головко О. М.* Неологізми і процеси розвитку мови. – «Нова філологія» – Вип. 33. – Запоріжжя: Запорізький національний університет. – 2009. – 203-207. *Зацний Ю.А.* Сучасний англомовний світ і збагачення словникового складу. – Львів: ПАІС, 2007.-- 38с., 228 с. *Приходько А. Н.* Концепти і концептосистеми… - Запоріжжя. – 2008. – 332 с. *Lakoff G. and Johnson M*. Metaphors We Live By. – Chicago University Press, 1980. - file://localhost/F:/Lakoff.htm

КІЙКО С.В.
(Чернівецький нац. ун-т)

ЗАПОЗИЧЕННЯ ЗІ СЛОВ'ЯНСЬКИХ МОВ У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Із суспільним прогресом і бурхливим розвитком науки та техніки все більше поглиблюються зв'язки між країнами і народами та посилюється вплив різних мов одна на одну. Іншомовний вплив являє собою феномен, котрий виступає у всіх культурних мовах: не існує жодної мови в світі, яка б зовсім не мала запозичень. Вплив однієї мови на іншу пояснюється історичними причинами: війни, завоювання, подорожі, торгівля, культурний, політичний, науковий розвиток і т.п. ведуть до більш або менш тісної взаємодії різних мов.

Історія німецької мови є водночас історією впливу з боку іноземних мов. У порівнянні з впливом латини та французької мови вплив слов'янських мов на німецьку є відносно новим явищем, яке зафіксоване з кінця XI ст.

Аналіз спеціальної літератури (див. [Жлуктенко 1966; Наливайко 2002; Опельбаум 1969]) підтверджує той факт, що слов'яномовні запозичення у сучасній німецькій мові ще не отримали детального системно-функціонального опису. Опис запозичень зі слов'янських мов зводиться в основному до недооцінювання їхньої ролі в розвитку німецької мови. Сам підхід до теми в більшості праць дещо однобічний і формальний: дослідників цікавлять переважно джерела, історичні причини й умови запозичення.

Наше дослідження має на меті доповнити і в деякій низці аспектів змінити існуючі уявлення про характер і місце слов'янізмів у німецькій мові, а також внести певний вклад до розробки комплексного питання про роль та особливості запозичень у мові в цілому. Вивчення питання про функціонування слов'янських мов поза межами середовища своїх носіїв видається нам досить перс пективною: сам відбір одиниць, запозичених мовою-акцептором, свідчить не тільки про культурно-історичний статус носіїв цієї мови, але й про культурно-історичну ситуацію, яку переживають носії мови-джерела.

Новизна нашого дослідження полягає в залученні нового мовного матеріалу, а саме суцільної вибірки запозичень зі слов'янських мов з 10-томного словника Duden [Duden 2000], розширенні тематичних меж слов'янської лексики поза своїм мовним середовищем, а також у застосуванні компонентного, порівняльно-етимологічного, статистичних методів дослідження.

Об'єктом дослідження є лексика слов'янського походження в сучасній німецькій мові, предметом дослідження виступають частотні, семантичні та типологічні характеристики слов'янських запозичень. Мета роботи обумовила вирішення таких завдань: 1) встановити кількість запозичень з різних слов'янських мов у сучасній німецькій мові; 2) проаналізувати семантичну віднесеність слов'янізмів; 3) охарактеризувати запозичені слов'янізми з типологічного боку.

Матеріалом дослідження послужила вибірка слов'янських мовних елементів з 10-томного словника Duden [Duden 2000], загальна кількість яких склала 404 лексичні одиниці (ЛО). У дослідженні ми оперуємо терміном „слов'янські запозичення" як родовим поняттям для запозичень з: 1) західнослов'янських мов (польської, чеської, словацької, сербо-лужицької, полабської); 2) східнослов'янських мов (української, російської, білоруської); 3) південнослов'янських мов (болгарської, македонської, словенської, сербської, хорватської, боснійської та чорногорської) (класифікація за [Карпенко 2006, с. 90]). У роботі ми розрізняємо чотири типи слов'янізмів:

1. Засвоєння як запозичення зі слов'янських мов, які повністю асимілювалися, тобто пристосувалися до вимови, написання, граматики німецької мови, наприклад: *Grenze, Nerz, Arbuse, Brigade, Arrende, Gurke, Peitsche, Plauze, Quark, Säbel* та інші. Більшість носіїв мови не вважають їх запозиченнями.

2. Власне запозичення, які відомі усім носіям мови, хоча за вимовою та орфографією вони відрізняються від суто німецьких слів, наприлад: *Mazurka, Datscha, Paprika* та інші. Але багато пересічних носіїв мови не відносять їх до запозичень, оскільки такі слова вже набули деяких ознак німецьких слів: пишуться з великої літери, вживаються з артиклем, мають притаманні німецькій мові граматичні форми, наприклад: *der Grosz, die Kurtka, trischacken.*

3. Варваризми, в яких адаптація щойно почалася або ще не починалася. Через деякий час вони стануть або загальновживаними словами, або ж взагалі зникнуть з німецької мови. Прикладами таких запозичень можуть бути: *Perestrojka, Glasnost, Papirossa, Ruchadlo, Tschernosem* тощо.

4. Слова з цитат, власні назви тощо. Запозичення цієї групи використовуються лише в певній ситуації або в статтях, в яких йдеться чи згадується про Україну, Росію, Польщу, Чехію та інші слов'яномовні країни, наприклад: *Rada, Sokol, tak* та інші.

До вибірки ми вносили: 1) прості запозичені слова, наприклад: *der Kolo, der Husar, die Estrade* та ін.; 2) скорочені слова від слов'янізмів, як-от *GPU* (**G**osudarstvennoe **P**oliticeskoe **U**pravlenije = staatliche politische Verwaltung), *Gulag* (**G**lavnoe **U**pravlenije **Lag**erej), *Tscheka* (**Tsch**reswicajnaja **k**omissija) та ін. Крім загальних назв до вибірки увійшли також власні назви, які включають: 1) антропоніми: *Iwan*; 2) географічні назви: *Sopot*; 3) назви партій, інституцій, видавничих органів, фірм, банків і т. п.: *Tscheka, Komsomol, Narodniki* та ін.

Найбільше запозичень зафіксовано з російської мови – 236 ЛО, найменше – з церковнослов'янської, македонської та словацької мов (по 2 ЛО). Кількість запозичень з різних слов'янських мов наведено в таблиці 1 (див. табл. 1):

Таблиця 1

Кількісні показники запозичень зі слов'янських мов

№	Слов'янська мова	Кількість запозичень	*Приклади*
1	Російська	236	*der Aktivist, die Balalaika, die Datsche, dawai*
2	Польська	73	*die Botten, dalli, der Hetman, das Kummet*
3	Чеська	44	*die Baude, das Hacek, die Kolatsche, die Pistole*
4	Сербська	15	*die Skupschtina, die Opanke, der Paprika*
5	Українська	13	*die Dumka, der Gopak, der Hospodar, der Nerz*
6	Хорватська	7	*die Gusla, der Ponor, das Raznici*
7	Болгарська	5	*der Bogomile, der Lew, die Sobranje*
8	Лужицька	4	*die Bonje, die Jauche, die Plauze, die Plinse*
9	Церковно-слов'янська	2	*die Glagoliza, der Kaddig*
10	Македонська	2	*der Bogomile, der Stagirit*
11	Словацька	2	*der Halier, die Klobasse*
Σ		404	

Не зафіксовано запозичень зі словенської, білоруської, боснійської та чорногорської мов, а також з полабської як мертвої слов'янської мови.

Хронологію запозичень можна умовно поділити на три періоди:

1) XI – XIV ст. Поштовхом до запозичень зі слов'янських мов стали німецько-польські торгівельні зв'язки та розширення німецьких територій на Схід. Основною групою запозичень у цей період стають позначення для об'єктів торгівлі (*Zobel, Stieglitz, Zeisig),* продуктів харчування (*Quark, Gurke, Schöps, Schmant*), предметів побуту (*Kummet, Knute, Peitsche, Petschaft*), меж (*Grenze).*

2) XVII – XIX ст. У цей період посилено запозичуються позначення реалій, які не існували в німецькій мові, а саме: позначення грошових одиниць (*Rubel, Kopeke*), одиниць міри (*Werst*), природніх об'єктів (*Taiga, Tundra, Steppe*), засобів пересування *(Troika, Droschke, Kalesche),* продуктів харчування (*Wodka, Pelmeni, Borstsch, Soljanka*), а також окремих предметів (*Tornister, Samowar, Balalaika).*

3) Період після Жовтневої революції і Другої світової війни (в основному запозичення з російської мови, так звані „радянізми"): позначення соціалістиних реалій (*Sowjet, Kolchos, Komsomol; Fünfjahrplan, Bestarbeiter, Komplexbrigade, Verbesserungsvorschlag, Parteiaktiv, Verdienter Meister des Sports*), технікних винаходів та іновацій (*Sputnik, Kosmonautik*). Багато з цих запозичень стали за останні 15-20 років історизмами у зв'язку зі зміною суспільних відносин.

Щоб встановити, в якій комунікативній сфері запозичуються слов'янізми, необхідно отримати набір семантичних пкласів іменників. Під семантичними класами ми розуміємо великі групи лексики, об'єднані спільними семантичними ознаками. У

роботі ми опираємося на класифікацію В.В.Левицького [Левицкий 1989, с. 135-136], який поділяє всі іменники на 40 лексико-семантичних підкласів (ЛСП). Виділення такої великої кількості підкласів є оптимальним для вивчення семантики на основі об'ємної вибірки.

Оскільки кожна класифікація обумовлена задачами дослідження, то, як вказує В.В. Левицький, жоден розподіл не може претендувати на вичерпне, єдино можливе представлення складу іменників німецької мови [Левицкий 1989: 136]. Тому ми запропонували власну класифікацію іменників, яка базується на згаданому вище розподілі: 1) **позначення людей**: *die Frau, der Heini, der Gast, die Zicke, der Maya* та інші; 2) **соціальний статус людини** (професія, рід занять, національність, титул, звання): *der Fürst, der Admiral, der Russe*; 3) **атрибути людини** (частини її тіла, одежі): *der Zahn, das Kleid, das Haar;* 4) **фауна** (тварини, їх частини тіл; алегорії, казкові персонажі): *der Hase, der Schnabel;* 5) **флора** (рослини, сільськогосподарські культури): *das Gras, das Korn;* 6) **природа** (світ, географічні та астрономічні об'єкти, фізичні явища): *die Sonne, der Nebel;* 7) **час** (позначення відрізків часу, доби, пір року, періодів життя): *die Zeit, der Abend;* 8) **природні речі** (предмети, матеріали природного походження, не створені людиною): *das Eisen, die Terrakotta;* 9) **штучні речі** (предмети, матеріали, створені людиною): *das Faß, das Nylon;* 10) **механізми**: *der Wagen, der Griff;* 11) **будівлі**: *das Zimmer, der Lehmbau;* 12) **просторові об'єкти**: *die Stadt, das Tal;* 13) **дорога** (шлях, траєкторія руху): *die Strecke, die Bahn;* 14) **стан** живих та неживих об'єктів*: der Bruch, die Kerbung;* 15) **харчі**, **напої**: *der Tee, der Wein;* 16) **держава** (атрибути держави, державні організації, заклади, державні служби, документи, державні папери, розпорядження, накази): *der Nationalrat, das Gesetz;* 17) **власні назви** країн, місцевостей: *die Ukraine, Deutschland;* 18) **терміни**, слова з професійної діяльності людей: *die Etymologie, die Mechanik;* 19) **мистецтво** (атрибути мистецтва, мистецтвознавча термінологія, мистецькі вироби): *die Keramik, der Holzstrich;* 20) **дії** (справи, обставини, робота, ремесло): *die Tat, der Dienst, der Krieg;* 21) **модальність** (можливість, бажаність, дійсність події): *die Absicht, der Bedarf;* 22) **процеси**: *die Wiedervereinigung, die Zunahme;* 23) **характеристики** живих та неживих об'єктів (ознаки, якість, види, почуття): *der Umgang, die Lieblosigkeit;* 24) **психіка** (абстракції, що позначають психічні явища в людини): *der Wille, der Gedanke;* 25) **матерія та простір**: *der/das Speed, die Materie;* 26) **міра** (кількість, вартість, цінність, одиниці виміру): *der Wert, die Menge;* 27) **абстракції** (на позначення ролі, значення, прикладу, принципу, способу, фактора тощо): *die Bedeutung, der Zufall;* 28) **форма** (структура, її елементи, частини цілого): *der Quadrat, der Kreis;* 29) **символи** (позначення, знаки, сигнали; обсяг, вид, джерело інформації та знань): *das Zeichen, das Symbol;* 30) **мова** (мовлення, тексти, літературні жанри та твори): *das Gespräch, das Wort;* 31) **об'єднання людей** (спілки, організації, спортивні об'єднання тощо): *die Gewerkschaften, der Verbraucherverband, die Gruppe* та інші. Результати підрахунків частоти слов'янізмів у кожному ЛСП наведено в таблиці 2 (див. табл. 2):

Згідно табл. 2 найбільшу кількість запозичень з української мови становлять іменники на позначення соціального статусу людей (6 ЛО): *Kosak, Tschumak, Polak, Burlak, Djak, Druschina* та іменники, що позначають мистецтво (4 ЛО): *Dumka (Duma), Hopak (Gopak), Kalamaika, Bandura.* Слід зазначити, що в цій групі два іменники виступають у різних фонетичних або морфологічних варіантах: *Dumka (Duma), Hopak (Gopak).* Словник не розрізняє значення слів «дума» і «думка», хоча в українській лексиці ці поняття не є тотожними, оскільки дума – жанр суто українського речитативного народного героїчного ліро-епосу, який виконували мандрівні співці-музики, а думка – жанр невеликої медитативно-елегійної (журливої) поезії, який увійшов у літературу і набув поширення завдяки творчості Т.Г. Шевченка. Що ж до *Hopak (Gopak),* то словник не розрізняє їх походження. На нашу думку *Hopak* було

запозичене до німецької з української, оскільки український «Г» відповідає німецькому «Н». Інший же варіант *Gopak* був запозичений з російської. У решті ЛСП зустрічаються по одному іменнику, а саме: позначення людей (*Gospodar (Hospodar)*), фауна (*Nerz*), харчі, напої (*Borschtsch*).

Таблиця 2

Частоти запозичень зі слов'янських мов

ЛСП	Мови											К-сть ім-ків
	Українська	Російська	Польська	Сербська	Чеська	Церк.-слов.	Македонська	Словацька	Сербо-луж.	Болгарська	Хорватська	
1. Позначення людей	1	11	4	1	4		1			1		24
2. Соціальний статус	6	51	11	2	1						1	72
3. Атрибути людини		9	11	1	1				2			24
4. Фауна	1	20	4		2							27
5. Флора		1				1						2
6. Природа		4									1	5
8. Природні речі		8	2									10
9. Штучні речі		11	8		6							25
10. Механізми		8	3		3							14
11. Будівлі		9	1		4							14
12.Просторові об'єкти		11		1								12
15. Харчі, напої	1	21	10	3	15			1	2		1	54
16. Держава		14	6	2				1		1	1	25
17. Власні геогр. назви			1									1
18. Терміни		22			2	1					1	26
19. Мистецтво	4	11	6	4	4					1	1	34
20. Дії		8	1		1							10
22. Процеси		3	1									4
25. Матерія та простір			1									1
26. Міра		6										6
30. Мова				1								1
31. Об'єднання людей		8	3		1					1		13
Σ	**13**	**236**	**73**	**15**	**44**							**404**

Найбільша кількість запозичень з російської мови належить до ЛСП „Соціальний статус людини" (51 ЛО), наприклад: *Brigadier, Kosmonaut, Agronom,* термінології (22 ЛО): *Agrobiologie, Akmeismus, Synod,* а також до ЛСП "Харчі та напої" (21 ЛО): *Balyk, Blini, Ucha.* Чималу групу складають також іменники на позначення фауни (20 ЛО): *Beluga, Irbis, Zobel.* Далі слідують за спадом іменники на позначення людей (11 ЛО): *Abweichler, Baba, Muschik,* штучних речей (11 ЛО): *Kalym, Knute, Machorka,* на позначення лексем з ЛСП «Мистецтво» (11 ЛО): *Balalaika, Domra, Gusli* та з державно-правової галузі (14 ЛО): *Duma, Semstwo, Ukas.* Інші ЛСП є значно

меншими: позначення атрибутів людини (9 ЛО), назви будівель (9 ЛО), дії (8 ЛО), об'єднання людей (8 ЛО), назви природних речей (8 ЛО), механізмів (8 ЛО), міри і довжини (6 ЛО), природа (4 ЛО), назви процесів (3 ЛО) і флори (1 ЛО).

Найбільшу кількість запозичень з польської мови становлять іменники на позначення соціального статусу людей (11 ЛО): *Hetman, Kosak, Magnat,* та на позначення атрибутів людини (11 ЛО): *Botten, Kurtka, Litewka.* Велику групу становлять назви харчів і напоїв (10 ЛО): *Graupe, Gurke, Kapusta.* Рідше зустрічаються запозичення з ЛСП «Штучні речі» (8 ЛО): *Dittchen, Dups, Kummet,* «Держава» (6 ЛО): *Arrende, Sejm, Grosz,* «Мистецтво» (6 ЛО): *Koleda, Krakowiak,* "Позначення людей" (4 ЛО): *Baba, Pachulke, Ulan,* "Фауна" (4 ЛО): *Lietze, Plötze, Traft,* "Об'єднання людей" (3 ЛО): *Horde, Pulk, Sokol.* Найменшу кількість становлять запозичення з ЛСП «Природні речі» (2 ЛО), «Будівлі», «Власні географічні назви», «Дії», «Матерія і простір» (по 1ЛО).

Найбільшу кількість запозичень з сербської мови становлять іменники, що стосуються сфери мистецтва (4 ЛО): *Kolo, Husle, Gajda,* далі слідують за спадом іменники на позначення харчів та напоїв (3 ЛО): *Kukuruz, Paprika,* соціального статусу людей (2 ЛО): *Husar, Guslar* та держави (2 ЛО): *Omladina, Para.* Найменше запозичень зафіксовано з ЛСП «Позначення людей» (1 ЛО), «Атрибути людини» (1 ЛО), «Просторові об'єкти» (1 ЛО), «Мова» (1 ЛО).

Найбільшу кількість запозичень з чеської мови складають іменники на позначення харчів, напоїв (15 ЛО): *Klobasse, Kolatsche, Kukurus.* Меншою групою є іменники на позначення штучних речей (6 ЛО): *Peitsche, Petschaft, Ruchadlo,* мистецтва (4 ЛО): *Furiant, Polka, Popanz,* будівель (4 ЛО): *Baude, Hornsche,* а також на позначення людей (4 ЛО): *Haderwachl, Halunke, Hussit.* Запозичення з інших ЛСП становить малий відсоток від загальної кількості: «Фауна» (2 ЛО), «Механізми» (3 ЛО), «Терміни» (2 ЛО), «Соціальний статус» (1 ЛО), «Атрибути людини» (1 ЛО), «Дії» (1 ЛО), «Об'єднання людей» (1 ЛО).

Найбільше запозичень з хорватської мови зафіковано зі сфери мистецтва (2 ЛО): *Gusla, Husle.* Запозичення з ЛСП «Соціальний статус», «Природа», «Харчі, напої», «Держава», «Терміни» зустрічаються по одному разу. Запозичення з болгарської мови стосуються насамперед сфери держави (2 ЛО): *Lew, Stotinka.* По одному запозиченню зафіксовано з ЛСП «Мистецтво», «Об'єднання людей», «Позначення людей». Запозичення з лужицької мови представлені іменниками з двох ЛСП: «Атрибути людини» (2 ЛО): *Bonje, Plauze* та «Харчі, напої» (2 ЛО): *Plinse, Jauche.* Запозичення з церковнослов'янської мови належать до ЛСП «Флора» (1 ЛО): *Kaddig* та «Терміни» (1 ЛО): *Glagoliza.* Запозичення зі словацької мови стосуються харчів і напоїв (1ЛО): *Klobasse,* а також держави (1 ЛО): *Halier.* Запозичення з македонської мови вживаються на позначення людей (2 ЛО): *Bogomile, Stagirit.*

Згідно таблиці 2 найбільша кількість запозичень припадає на ЛСП „Соціальний статус людини" (72 ЛО), далі слідують за спадом ЛСП „Харчі, напої" (54 ЛО) та „Мистецтво" (34 ЛО). Найменш чисельні – запозичення до ЛСП „Власні географічні назви", „Мова", „Матерія та простір" (по 1 ЛО). Не зафіксовано запозичень до ЛСП „Час", „Дорога", „Стан живих та неживих об'єктів", „Модальність", „Характеристики живих та неживих об'єктів", „Психіка", „Абстракції", „Форма", „Символи".

Можна було б обмежитися отриманими висновками при обговоренні питання про зв'язок між частотою запозичень зі слов'янських мов у різних ЛСП. Але статистичні методи, що використовуються в нашій роботі, дозволяють відповісти ще на одне питання: у яких ЛСП запозичення зі слов'янських мов перевищують теоретично очікувані величини? Для цього обчислимо значення критерію χ^2 і коефіцієнта К для зв'язків між частотою вживання слов'янізмів у різних комунікативних сферах на різних часових зрізах (детальніше про принципи

обрахунків див. [Левицкий 1989, с. 28-32]). Перевищення емпіричних величин над теоретично очікуваними виявлено для таких ЛСП (дані подані в порядку спадання): 1) «Флора» у запозиченнях з церковнослов'янської мови (χ^2=100,00, К=0,50); 2) «Позначення людей» у запозиченнях з македонської мови (χ^2=31,82, К=0,28); 3) «Власні географічні назви» з польської мови (χ2=27,93, К=0,26); 4) «Мова» у запозиченнях з сербської мови (χ2=26,0, К=0,25); 5) «Харчі, напої» з чеської мови (χ2=18,31, К=0,21); 6) «Мистецтво» з хорватської мови (χ2=15,5, К=0,20); 7) «Атрибути людини» з серболужицької мови (χ2=14,04, К=0,19); 8) «Атрибути людини» з польської мови (χ2=13,67, К=0,18); 9) «Терміни» з російської мови (χ2=7,85, К=0,14); 10) «Мистецтво» з української мови (χ2=7,64, К=0,14); 11) «Природа» з хорватської мови (χ2=7,34, К=0,13); 12) «Держава» зі словацької мови (χ2=6,65, К=0,13); 13) «Терміни» у запозиченнях з церковнослов'янської мови (χ2=6,33,К=0,13); 14) «Мистецтво» з сербської мови (χ2=6,73, К=0,13); 15) «Соціальний статус» з російської мови (χ2=5,56,К=0,12); 16) «Соціальний статус» з української мови (χ2=6,21, К=0,12); 17) «Просторові об'єкти з російської мови (χ2=5,63, К=0,12); 18) «Об'єднання людей» з болгарської мови (χ2=6,15, К=0,12); 19) «Штучні речі» з церковнослов'янської мови (χ2=4,72, К=0,11); 20) «Будівлі (заклади)» з чеської мови (χ2=4,67, К=0,11); 21) «Харчі, напої» з серболужицької мови (χ2=4,68, К=0,11); 22) «Матерія та простір» з польської мови (χ2=4,62, К=0,11); 23) «Міра» у запозиченнях з російської мови (χ2=4,34, К=0,10). Аналіз випадків перевищення емпіричних величин над теоретично очікуваними дозволив нам зробити наступні припущення про причини інтенсивного запозичення слов'янізмів у сучасну німецьку мову:

1. Потреба в найменуванні нової речі, явища й т.п., наприклад: *Bortstsch, Wareniki, Soljanka, Samowar* тощо. Практично в кожній тематичній групі більшу частину запозичених слов'янізмів становлять лексеми, що з'явилися в німецькій мові як результат задоволення потреби в номінації нової речі або поняття.

2. Необхідність розмежувати змістовно близькі, але все-таки дещо відмінні поняття, наприклад: *Paprika* (запозичене з сербської мови через посередництво угорської) і *Pfeffer* (запозичене безпосередньо з латині). На відміну від слова *Pfeffer*, що позначає пряноші на основі перцю, лексема *Paprika* позначає рослину. Обидва слова мають своїм джерелом латинське слово *piper,* яке походить з давньоіндійського *pippali.*

3. Необхідність спеціалізації понять у тій або іншій сфері для певних цілей, як-от слова *Agronom* (позначення людини з сільськогосподарською освітою, вживане в колишній НДР) та *Landwirt* (позначення, вживане в ФРН).

4. Соціально-психологічні причини й фактори запозичення: сприйняття всім колективом мовців або його частиною іншомовного слова як більш престижного, а також комунікативна актуальність позначуваного поняття. Найяскравіше ця тенденція виявляється на прикладах запозичень з російської мови в німецьку мову колишньої НДР: *Aktiv, Aktivist, Intelligenzija, Kollektiv, Nomenklatura, Olympiade, Plan.*

5. Основну групу запозичень з кожної мови складають екзотизми – слова, що позначають притаманні лише певній мові реалії, наприклад: *Balalaika, Banja, Beluga, Blini, Ikonostas (Ikonostase), Kefir, Kopeke, Kwass, Machorka, Matroschka, Papirossa, Samowar, Sarafan* (з російської мови), *Mazurka, Zimbal (Zymbal), Zloty* (з польської мови), *Koleda, Zeisig* (з чеської мови) тощо.

Перспективним вважаємо дослідження слов'янських запозичень з точки зору їх типології (кальки, лексичні, семантичні, словотвірні та зворотні запозичення).

Література

Жлуктенко Ю. Мовні контакти: Проблеми інтерлінгвістики. – К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1966. – 133 с. *Карпенко Ю.* Вступ до мовознавства. – Київ: Академія, 2006. – 336 с. Левицкий В. Статистическое изучение лексической семантики.– Київ: УМК ВО, 1989. – 155с. *Наливайко Д.* Німецько-українські взаємини XVIII ст. Рецепція України в Німеччині, її етапи й тенденції // Магістеріум. – Вип. 8: Літературознавчі студії. – Київ: Стилос, 2002. – С. 93-96. *Опельбаум Є.* Українські лексичні елементи в німецькій мові // Мовознавство. – 1969. – №3. – С. 3-15.

КІПЕНЬ С.В.
(Львівська держ. фінансова академія)

СМАЙЛИКИ ЯК ВІЗУАЛЬНО-СМИСЛОВІ КОНСТРУКЦІЇ ВІРТУАЛЬНОГО СПІЛКУВАННЯ

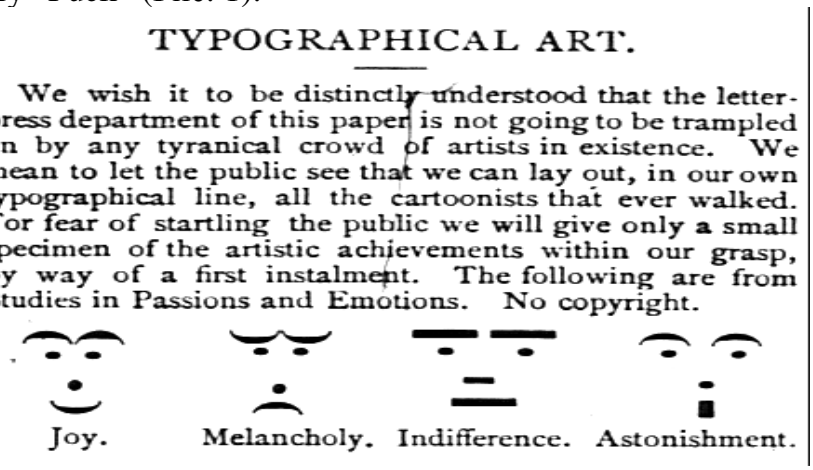
Надзвичайна популярність віртуального спілкування в глобальній мережі Інтернет та через SMS-повідомлення пояснюється, насамперед, його грайливим характером. Спонтанність же й інтерактивність комунікації зумовили появу безлічі нових лінгвістичних об'єктів, на яких слід зосередити особливу увагу.

У нашому дослідженні ми спробуємо проаналізувати ґенезу феномена "смайлик", який став невід'ємним атрибутом віртуального спілкування.

Смайл, емотикон або *емограма* – це графічний символ, який використовується для вираження емоцій. *Емотикони* (від англ. "emoticon = *emotion icon*" – *емоційна іконка* або, як їх часто називають у просторіччі –"смайли", "смайлики" (від англ. "smiley" – *посмішка* **:-)**) – такі кластери типографічних символів (наявних на клавіатурі комп'ютера та мобільного телефону), які компенсують нестачу паралінгвістичних засобів спілкування в мережі та виражають емоційне ставлення комуніканта до сказаного [Durlacher 2004]. Смайлики відтворюють, зазвичай, настрій повідомлення, інколи зменшуючи саркастичність висловлювання або ж просто додаючи йому певного евфемістичного та естетичного забарвлень.

Вважається, що смайлик для Інтернета – те ж саме, що винайдення колеса для людства. Без нього не можна обійтись в жодній формі віртуального спілкування. Він надзвичайно простий у використанні, інформативний, і попри свою нехитрість, надає безмежний політ уяві та експресії [Crystal 2006]. Не дивно, що його перейняла SMS-комунікація, реклама, дизайн та традиційна пошта.

Одна з перших спроб використання типографічних конструкцій для вираження емоцій була зроблена ще у 1881 р. редакцією американського гумористичного журналу "Puck" (Рис. 1):

TYPOGRAPHICAL ART.

We wish it to be distinctly understood that the letter-press department of this paper is not going to be trampled on by any tyranical crowd of artists in existence. We mean to let the public see that we can lay out, in our own typographical line, all the cartoonists that ever walked. For fear of startling the public we will give only a small specimen of the artistic achievements within our grasp, by way of a first instalment. The following are from Studies in Passions and Emotions. No copyright.

Joy. Melancholy. Indifference. Astonishment.